

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

SŁOWENIA

1. Populacja uczących się i język nauczania

W 2003 r. kształceniem obowiązkowym było objętych 175 211 uczniów. Urzędowym językiem nauczania jest język słoweński. W obszarze węgierskojęzycznym obowiązkowe jest dwujęzyczne kształcenie w języku węgierskim i słoweńskim. W obszarze włoskojęzycznym funkcjonują szkoły prowadzące kształcenie w języku włoskim, w których język słoweński jest przedmiotem obowiązkowym, oraz szkoły prowadzące kształcenie w języku słoweńskim, w których obowiązkowym przedmiotem jest język włoski. Istnieją także dwie szkoły międzynarodowe (angielska i francuska).

2. Administracja i finansowanie edukacji

Większość uczniów kształcących się na poziomie podstawowym, średnim I stopnia i średnim II stopnia uczęszcza do szkół publicznych (99,4%), które są zakładane i w całości finansowane przez państwo oraz samorządy lokalne. Szkoły prywatne, które są zakładane przez organizacje niepubliczne i realizują programy zatwierdzone przez państwo, są dotowane przez państwo (od 85% do 100%). W roku szkolnym 2002/2003 istniało 811 publicznych szkół powszechnych (poziomi podstawowy i średni I stopnia) i 1 prywatna szkoła powszechna (Waldorf) oraz 138 publicznych i 5 prywatnych szkół średnich II stopnia dla młodzieży.

Zadania administracyjne są rozdzielone między władze krajowe, władze lokalne i szkoły. Istniejące wcześniej Ministerstwo Edukacji, Nauki i Sportu zostało podzielone (na początku 2005 r.) na dwa nowe ministerstwa: Ministerstwo Edukacji i Sportu oraz Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki. Ministerstwo Edukacji i Sportu odpowiada za opracowywanie polityki oświatowej, procedury inspekcji, rozdział funduszy oraz wdrażanie przepisów i decyzji administracyjnych dotyczących placówek przedszkolnych, szkół podstawowych i średnich. Władze lokalne (*občinski sveti*) odpowiadają za administrowanie placówkami przedszkolnymi i szkołami powszechnymi. Rady szkolne (*sveti šol*) odgrywają istotną rolę w procesie decentralizacji administracji. Prowadzenie inspekcji w oświacie należy do zadań Krajowego Inspektoratu ds. Edukacji i Sportu (*Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport*), który podlega Ministerstwu Edukacji i Sportu. Za szkolnictwo wyższe odpowiada Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki.

3. Edukacja przedszkolna

Placówki przedszkolne (*vrta*) są zakładane przez samorządy lokalne. Uczęszczanie do tych placówek nie jest obowiązkowe. Od roku szkolnego 2003/04 uczniowie w wieku 6 lat nie uczęszczają już na zajęcia przygotowujące do nauki w szkole, lecz rozpoczynają naukę w 9-letniej szkole powszechnej, co stanowi jedną z istotnych przyczyn spadku o 24% liczby dzieci uczęszczających do *vrta*. Drugą przyczyną jest ogólny niż demograficzny. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w 2003 r. wynosiła 54 515 (13 097 w wieku do 3 lat, 41 418 w wieku powyżej 3 lat). W roku szkolnym 2004/05 funkcjonowało 108 samodzielnych placówek przedszkolnych, 178 oddziałów przedszkolnych w szkołach powszechnych i 18 przedszkoli prywatnych. Odsetek dzieci w wieku od 1 roku do 5 lat w placówkach przedszkolnych wzrósł do 57,1% w roku 2002/03 i 80,8% w 2004/05. Rodzice pokrywają od 10 do 80% kosztów, zależnie od swego dochodu.

4. Kształcenie obowiązkowe

a) Etapy

Osnovna šola (jednolita struktura obejmująca szkołę podstawową i średnią I stopnia)	Nowa 9-letnia szkoła powszechna, w pełni wprowadzona w roku 2003/04
I cykl (klasy I-III)	Wiek: 6-8 lat
II cykl (klasy IV-VI)	Wiek: 9-11 lat
III cykl (klasy VII-IX)	Wiek: 12-14 lat
X klasa – nieobowiązkowa	

Ukończenie szkoły powszechnej, co obejmuje zdanie zewnętrznych egzaminów końcowych, umożliwia uczniom przejście do wybranej szkoły średniej II stopnia. Uczniowie, którzy spełnili określony w przepisach wymóg dotyczący kształcenia obowiązkowego i ukończyli co najmniej siedem klas w 9-letniej szkole elementarnej, mogą kontynuować naukę w ramach krótkiego cyklu kształcenia zawodowego.

b) Kryteria przyjęć

Dzieci rozpoczynają kształcenie obowiązkowe w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat. Rodzice mają zgodnie z przepisami obowiązek i prawo wybrania szkoły publicznej lub prywatnej, bądź podjęcia decyzji o nauce w domu. Szkoła usytuowana w danym okręgu szkolnym jest zobowiązana przyjąć dzieci zamieszkałe na tym terenie, ale rodzice mogą wybrać inną szkołę powszechną, pod warunkiem wyrażenia przez nią zgody. Jeśli rodzice podejmą taką decyzję, w momencie przyjmowania do szkoły powszechnej przedmiotem oceny może być dojrzałość szkolna dziecka, a rozpoczęcie nauki szkolnej może zostać opóźnione.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Rok szkolny obejmuje od 175 do 190 dni nauki (zależnie od przerw wakacyjnych) i trwa od 1 września do 31 sierpnia następnego roku. Szkoły są czynne przez pięć dni w tygodniu, a minimalna liczba godzin zajęć lekcyjnych w tygodniu wynosi od 20 (I klasa) do 30 (IX klasa), zależnie od klasy i liczby wybranych przez ucznia przedmiotów fakultatywnych i pozaprogramowych. Uczniowie mają prawo do 5 dodatkowych dni wolnych od zajęć w ciągu roku szkolnego.

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

W roku szkolnym 2002/03 na 1 nauczyciela przypadało 11,2 ucznia. W roku szkolnym 2003/04 klasy liczyły średnio 19,55 uczniów, a w małych szkołach – 13,7 (zgodnie z przepisami maksymalna liczba uczniów w klasie wynosi 28). W szkołach, które realizują odpowiednio dostosowane programy nauczania dla dzieci ze specjalnymi potrzebami, klasy liczą średnio 6,14 ucznia. Klasy składają się na ogół z uczniów w tym samym wieku; w małych szkołach mogą uczyć się wspólnie uczniowie w różnym wieku. W I cyklu uczniowie mają jednego nauczyciela do większości przedmiotów; nauczyciele przedmiotu uczestniczą wraz z wychowawcą klasy w prowadzeniu lekcji wychowania fizycznego, wychowania muzycznego, rysunków, jak również języków w obszarach zamieszkałych przez różne grupy etniczne, oraz nieobowiązkowych zajęć z języków obcych. W I klasie zajęcia prowadzi dwóch nauczycieli, przy czym drugi nauczyciel jest na ogół nauczycielem przedszkolnym lub wychowawcą klasy (i uczy jedynie przez pół lekcji). W II cyklu, w zajęciach dydaktycznych coraz szerzej uczestniczą nauczyciele przedmiotu, początkowo jako nauczyciele przedmiotów związanych z umiejętnościami ekspresji i rozwojem fizycznym, oraz języków obcych. Zajęcia dydaktyczne w III cyklu (od VII do IX klasy) prowadzi wyłącznie nauczyciele przedmiotu.

e) Programy i treści nauczania

Krajowy program nauczania, zatwierdzony przez Krajową Radę Ekspertów, nakreśla ogólne treści przedmiotów obowiązkowych i wymagane osiągnięcia uczniów. W tak wyznaczonych ramach, szkoły i nauczyciele określają konkretne treści przedmiotów, wybierają własne metody nauczania i dokonują

wyboru podręczników (z listy zatwierdzonej przez Radę Ekspertów). Obowiązkowymi przedmiotami w szkole elementarnej są: język ojczysty (słoweński; węgierski i włoski w obszarach zamieszkałych przez te mniejszości), jeden język obcy, matematyka, geografia, historia, wychowanie obywatelskie i etyka, ekologia, fizyka, chemia, biologia, wiedza o społeczeństwie, wychowanie muzyczne i plastyczne, technika (włącznie z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi), zajęcia z gospodarstwa domowego oraz wychowanie fizyczne. W ostatnim cyklu oferta szkoły musi obejmować przedmioty obowiązkowe do wyboru z zakresu nauk społecznych i humanistycznych oraz nauk przyrodniczych i techniki – co najmniej trzy takie przedmioty w każdej dziedzinie. Spośród nich uczniowie muszą wybrać trzy przedmioty, z których najwyżej dwa mogą należeć do tej samej dziedziny. Ponadto obowiązkowe są cotygodniowe półgodzinne zajęcia wychowawcze, podczas których uczniowie dyskutują o aktualnych sprawach, problemach osobistych, itp.

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

Uczniowie są oceniani przez nauczycieli na podstawie zapisanych w programie nauczania wymagań dotyczących osiągnięć uczniów i określonych w przepisach procedur oceny. Osiągnięcia uczniów ocenia się w sposób ciągły na podstawie prac pisemnych, ustnych i praktycznych oraz za pomocą sprawdzianów przeprowadzanych przez nauczycieli. Nauczyciele wystawiają w I cyklu oceny opisowe, w II cyklu – oceny opisowe i numeryczne, natomiast w III cyklu – wyłącznie oceny numeryczne. Uczniowie i ich rodzice regularnie otrzymują informacje o postępach przez cały rok szkolny. Na zakończenie każdego roku szkolnego otrzymują świadectwo z ocenami z poszczególnych przedmiotów oraz oceną za całość osiągnięć w nauce. Na zakończenie każdego cyklu przeprowadza się egzaminy ogólnokrajowe. Po I cyklu (język ojczysty, matematyka) i II cyklu (język ojczysty, matematyka, język obcy) egzaminy nie są jednak obowiązkowe, a wyniki nie mają wpływu na oceny ani promocję uczniów do następnego cyklu. Są one jedynie źródłem informacji dla szkół, rodziców i uczniów. Na zakończenie IX klasy przeprowadza się egzaminy zewnętrzne z 3 przedmiotów: języka ojczystego, matematyki i jednego przedmiotu wybranego przez ucznia (którym może być język obcy, przedmiot przyrodniczy lub humanistyczny). Uczniowie otrzymują końcowe świadectwo z ocenami, które obejmują wyniki egzaminów zewnętrznych z tych przedmiotów.

5. Szkolnictwo średnie II stopnia i policealne

a) Rodzaje kształcenia

<i>Splošno srednje izobraževanje – Gimnazja</i> (kształcenie ogólne na poziomie średnim II stopnia)	15-18 lat (cztery lata)
<i>Srednje tehniško in strokovno izobraževanje</i> (kształcenie techniczne na poziomie średnim II stopnia)	15-18 lat (cztery lata)
<i>Srednje poklicno tehniško izobraževanje</i> (kształcenie zawodowe/techniczne na poziomie średnim II stopnia)	15-19 lat (trzy plus dwa lata)
<i>Srednje poklicno izobraževanje</i> (kształcenie zawodowe na poziomie średnim II stopnia)	15-17 lat (trzy lata)
<i>Nižje poklicno izobraževanje</i> (krótki cykl kształcenia zawodowego na poziomie średnim II stopnia)	15-16-17 lat (od dwóch i pół roku do trzech lat)
<i>Maturitetni tečaj</i> (zajęcia przygotowujące do egzaminu maturalnego)	(jeden rok)
<i>Poklicni tečajji</i> (policealne kształcenie zawodowe poniżej poziomu studiów wyższych)	(jeden rok)

b) Kryteria przyjęć

Kształcenie w szkole średniej II stopnia jest bezpłatne i przewidziane dla młodzieży w wieku od 15 do 19 lat. Przejście ze szkoły prowadzącej kształcenie obowiązkowe do szkoły średniej II stopnia odbywa się zgodnie z zasadami określonymi na szczeblu krajowym, w ramach wspólnego krajowego systemu składania podań. Szkoły z ograniczoną liczbą miejsc (głównie renomowane *gimnazje*) biorą pod uwagę wyniki uzyskane na zakończenie ostatniego roku kształcenia obowiązkowego oraz wyniki końcowego egzaminu zewnętrznego. Bezpośrednio po ukończeniu szkoły powszechnej naukę kontynuuje ok. 98% uczniów: około 40% wybiera *gimnazje*, pozostali – kształcenie techniczne lub krótszy cykl kształcenia zawodowego. Ukończenie *gimnazja* lub szkoły technicznej uprawnia absolwentów do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe.

c) Programy i treści nauczania

Podstawowe treści programowe i cele programów nauczania określają Krajowa Rada Ekspertów ds. Kształcenia Ogólnego i Krajowa Rada ds. Kształcenia Zawodowego. W ramach kształcenia ogólnego, przedmioty obowiązkowe (zgodnie z ogólnokrajowym programem) stanowią 80-90% programu nauczania (język i literatura słoweńska, matematyka, dwa języki obce, historia, geografia, wychowanie fizyczne, biologia, chemia, fizyka, wychowanie plastyczne, psychologia, socjologia, filozofia i informatyka). W ramach kształcenia technicznego i zawodowego, przedmioty obowiązkowe i ich liczba zależą od rodzaju kształcenia.

Srednje poklicno izobraževanje (kształcenie zawodowe na poziomie średnim II stopnia) może być prowadzone w placówkach szkolnych lub częściowo w zakładzie pracy, jako przyuczenie do zawodu.

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Programy nauczania dla *gimnazje* są opracowywane na 4-letni okres kształcenia. Rok szkolny jest podzielony na trzy okresy, kończące się oceną postępów ucznia. Ocenę przeprowadzają nauczyciele. Kształcenie ogólne i techniczne w szkole średniej II stopnia kończy się zewnętrznym egzaminem maturalnym (*Matura*), tzw. ogólnym egzaminem maturalnym, którego zdanie umożliwia dostęp do wszystkich rodzajów studiów wyższych, i tzw. technicznym egzaminem maturalnym, którego zdanie uprawnia do podjęcia studiów zawodowych; zdanie jednego dodatkowego sprawdzianu maturalnego umożliwia dostęp do niektórych programów studiów akademickich. Ogólna *Matura* składa się z 5 sprawdzianów (z matematyki, języka ojczystego, języka obcego i dwóch przedmiotów do wyboru), a techniczna *Matura* obejmuje 4 przedmioty (matematyka, język ojczysty, dwa przedmioty do wyboru). Po zdaniu egzaminu maturalnego absolwenci otrzymują odrębne świadectwo, na którym podaje się szczegółowe informacje o zdanych sprawdzianach, osiągnięty poziom i uzyskane punkty. Uczniowie, którzy ukończyli program kształcenia zawodowego, zdają egzamin końcowy (*zaključni izpit*), umożliwiający podjęcie pracy.

Kształcenie policealne, na poziomie poniżej studiów wyższych, ma na celu rozszerzenie lub pogłębienie wiedzy. Programy maturalne (*maturitetni tečaj*) są przeznaczone dla uczniów, którzy nie ukończyli *gimnazja*, a chcieliby podjąć studia akademickie na uniwersytecie. Programy zawodowe (*poklicni tečaj*) są przeznaczone dla osób, które nie zdały egzaminu maturalnego lub chciałyby uzyskać kwalifikacje zawodowe i podjąć pracę. Osoby, które ukończyły trzyletnią średnią szkołę zawodową i mają co najmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe, mogą zdawać mistrzowski egzamin rzemieślniczy (*mojstrski izpit*). Po zdaniu tego egzaminu oraz krótkiego „pomostowego” egzaminu z przedmiotów ogólnokształcących mistrzowie-rzemieślnicy mogą zostać przyjęci do wyższych kolegiów technicznych.

6. Szkolnictwo wyższe

a) Rodzaje uczelni

Studia są prowadzone przez uniwersytety i kolegia zawodowe. Uniwersytety państwowe i pojedyncze wydziały (które są na ogół instytucjami prywatnymi) prowadzą na ogół studia akademickie i zawodowe zgodnie z trójstopniowym systemem bolońskim. Kolegia zawodowe prowadzą głównie studia zawodowe. Kolegia, które spełniają standardy akademickie dotyczące kadry i wyposażenia, mogą również otrzymać zezwolenie na prowadzenie studiów II stopnia i studiów doktoranckich; w innym wypadku mogą takie studia prowadzić jedynie we współpracy z uczelniami akademickimi.

Studia są także prowadzone w wyższych kolegiach technicznych (*višje strokovne šole*), w formie dwuletniego policealnego kształcenia zawodowego, na poziomie poniżej tytułu zawodowego.

b) Warunki wstępu

Ogólne kryteria przyjęć na studia są określone w przepisach i zależą również od programów nauczania.

Warunkiem przyjęcia do policealnych kolegiów zawodowych jest ukończenie odpowiedniej czteroletniej średniej szkoły technicznej lub *gimnazija*. Do kolegiów przyjmuje się również osoby, które ukończyły odpowiednią trzyletnią średnią szkołę zawodową, mają trzyletnie doświadczenie zawodowe i zdały dodatkowe egzaminy wstępne.

Warunkiem przyjęcia na studia akademickie jest posiadanie świadectwa potwierdzającego zdanie ogólnego egzaminu maturalnego (*maturitetno spričevalo*) lub zdanie zawodowego egzaminu maturalnego (*poklicna matura*) i dodatkowego egzaminu na zakończenie kształcenia w średniej szkole technicznej.

Do podjęcia studiów zawodowych mają prawo zarówno kandydaci, którzy zdali zawodowy egzamin maturalny, jak i kandydaci ze świadectwem z ogólnego egzaminu maturalnego. W placówkach mających ograniczoną liczbę miejsc uwzględnia się wyniki uzyskane w szkole średniej II stopnia. Jeżeli studia na określonych kierunkach wymagają specjalnych zdolności, bierze się również pod uwagę wyniki specjalnych sprawdzianów umiejętności lub zdolności.

c) Kwalifikacje

Studia w kolegiach zawodowych kończą się egzaminem dyplomowym (*diplomski izpit*), który obejmuje złożenie pracy dyplomowej i prezentację ustną. Absolwenci mogą podjąć pracę w określonych zawodach. Od roku 1998/99 mają również możliwość przejścia na II rok studiów zawodowych (uniwersyteckich).

W roku akademickim 2005/06 wprowadzono boloński model struktury studiów. W nowym systemie można wybrać akademickie lub zawodowe studia prowadzące do pierwszego lub drugiego tytułu zawodowego. Studia I stopnia (odpowiadające studiom licencjackim/inżynierskim, obejmujące od 180 do 240 punktów ECTS) trwają 3 lub 4 lata. Studia na wyższym poziomie, prowadzące do tytułu *Magisterij*, wymagają pięciu lat nauki w ramach długiego jednolitego cyklu lub uzyskania od 60 do 120 punktów ECTS po ukończeniu studiów I stopnia (4+1 lub 3+2).

Studia doktoranckie trwają teoretycznie 3 lata (180 punktów ECTS), a warunkiem ich podjęcia jest na ogół posiadanie tytułu zawodowego magistra. Na studia doktoranckie mogą zapisać się osoby, które ukończyły następujące studia:

- studia II stopnia,
- studia, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji w określonym zawodzie, regulowanym dyrektywami UE, i odpowiadają 300 punktom,
- co najmniej 4-letnie studia I stopnia na odpowiednim kierunku, jeżeli kandydat wykaże się również ewidentnymi osiągnięciami w badaniach naukowych lub pracy zawodowej, które mogą zostać uznane i zaliczone jako odpowiadające 60 punktom.

7. Kształcenie dorosłych

Dla osób dorosłych prowadzi się kształcenie w tych wszystkich formach, które są przeznaczone dla młodzieży – od kształcenia na poziomie średnim do studiów uniwersyteckich. Programy przewidziane wyłącznie dla dorosłych prowadzą uniwersytety ludowe i szereg innego rodzaju placówek edukacyjnych. Najbardziej rozpowszechnione są szkoły języków obcych dla dorosłych słuchaczy. Kształcenie dorosłych prowadzi się również w formie programów doskonalenia zawodowego w zakładach pracy.

W szkołach średnich II stopnia dla dorosłych prowadzi się programy maturalne, przygotowujące do egzaminu maturalnego. Osoby dorosłe mogą także uczestniczyć w programach kształcenia zawodowego i zdawać zawodowy egzamin maturalny.

Specjalnie dla dorosłych wprowadzono tzw. system „certyfikacji”, oparty na kompetencjach. Jest to system oceny i akredytacji państwowych kwalifikacji zawodowych (2000), który został przygotowany przez Ministerstwo Pracy, Rodziny i Spraw Społecznych, we współpracy z partnerami społecznymi. Osoby dorosłe mogą zweryfikować swe umiejętności zawodowe i uzyskać kwalifikacje na podstawie określonego na szczeblu krajowym zestawu standardów wymagań. Uzyskanie państwowych kwalifikacji zawodowych wymaga specjalnej procedury oceny i akredytacji, dokonywanej w oparciu o analizę indywidualnej teczki z dokumentacją (tzw. portfolio).

Nacisk kładzie się na osiągnięcia w nauce, niezależnie od tego, w jaki sposób dana osoba uzyskała wiedzę, umiejętności i kompetencje. Można je uzyskać w różny sposób – w ramach kształcenia nieformalnego, kształcenia ustawicznego, pracy zawodowej lub kształcenia formalnego.

8. Kształcenie specjalne

Kształcenie dla osób ze specjalnymi potrzebami prowadzi się w Słowenii zgodnie z podejściem wielościżkowym, ukierunkowanym na integrację, co oznacza, że oferuje się różne formy – od kształcenia w szkolnictwie ogólnodostępnym do kształcenia w placówkach specjalnych.

Koordinacją działań merytorycznych i administracyjnych, w wyniku których dziecko zostaje zakwalifikowane do nauki w odpowiednim środowisku, zajmuje się Komisja ds. Poradnictwa dla Osób ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi. Podejmując decyzje o zakresie udziału indywidualnych uczniów w zajęciach dydaktycznych w klasach ogólnodostępnych lub skierowaniu ich do alternatywnej placówki kształcenia, Komisja działa zgodnie z zasadą „umieszczania w środowisku, które najlepiej umożliwi rozwijanie umiejętności”. Przyjęcie do placówki integracyjnej, podobnie jak przyjęcie do placówki specjalnej, wymaga odpowiedniego skierowania.

W szkołach ogólnodostępnych zapewnia się specjalną pomoc w nauce (kształcenie integracyjne, nauczyciele zajmujący się kształceniem wyrównawczym i dodatkowe godziny zajęć dydaktycznych) i realizuje odpowiednio dostosowany program, z takimi samymi standardami wymagań, jakie obowiązują w ogólnokrajowym programie nauczania (dostosowany w taki sposób, by uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mógł w nim uczestniczyć). W placówkach przedszkolnych i szkołach powszechnych organizuje się specjalne zajęcia. Szkoły ogólnodostępne realizują również program z obniżonymi standardami wymagań. Dostosowanie do specjalnych potrzeb polega w tym przypadku na tym, że nie prowadzi się niektórych przedmiotów przewidzianych w programie nauczania dla szkół ogólnodostępnych (program nauczania o węższym zakresie), a standardy wymagań są ustawione na niższym poziomie.

Placówki specjalne realizują programy kształcenia specjalnego dla uczniów z umiarkowanymi lub głębokimi upośledzeniami umysłowymi. Najbardziej charakterystycznym programem w placówkach specjalnych jest tzw. program zajęć indywidualnych lub w małych grupach, który obejmuje różnorodne treści: umiejętności współżycia społecznego, zainteresowania i motywację, strategie służące zapobieganiu problemom z dyscypliną, środki wyrównawcze i kierowanie pozytywnymi zachowaniami.

9. Nauczyciele

Nauczyciele przedszkolni muszą ukończyć 3-letnie studia zawodowe, a nauczyciele szkół podstawowych i średnich – 4-letnie studia akademickie.

Nauczycielami w pierwszym cyklu (3 lata) kształcenia obowiązkowego (szkoły powszechnej) są nauczyciele przedmiotów zintegrowanych (wychowawcy klas), w drugim cyklu – nauczyciele przedmiotów zintegrowanych lub nauczyciele przedmiotu, a w trzecim cyklu wyłącznie nauczyciele przedmiotu. Nauczyciele szkół powszechnych posiadają na ogół dyplom ukończenia studiów I stopnia, przyznawany po 4-letnich studiach na uniwersytecie (kierunek pedagogiczny, humanistyczny, sportowy).

Zależnie od placówki i przedmiotu, nauczyciele szkół zawodowych i technicznych muszą posiadać: 1) odpowiedni tytuł zawodowy z uczelni akademickiej (dyplom ukończenia studiów I lub II stopnia) lub 2) odpowiedni dyplom ukończenia studiów zawodowych, lub 3) kwalifikacje na najwyższym poziomie w danej dziedzinie kształcenia zawodowego oraz dyplom ukończenia studiów pedagogicznych, które odpowiadają co najmniej 30 punktom ECTS. Wymagane jest również pewne doświadczenie zawodowe.

Nauczyciele kolegów zawodowych (wykładowcy i starsi wykładowcy) są na ogół absolwentami studiów II stopnia i doświadczonymi praktykami, lub posiadają kwalifikacje nauczycieli akademickich (stopień naukowy doktora). Nauczyciele akademicy posiadają stopień naukowy doktora. Są wybierani zgodnie z najwyższymi standardami określonymi przez senat uniwersytetu (rygorystycznym systemem habilitacji).

Nauczyciele zatrudnieni w sektorze publicznym mają status urzędników państwowych.

10. Aktualne reformy i debaty w dziedzinie edukacji

Szkoły elementarne

Nowy rząd przedłożył parlamentowi znowelizowaną Ustawę o kształceniu obowiązkowym. Zmiany będą dotyczyły przedstawionych poniżej aspektów.

Zlikwidowana zostanie ocena uczniów przeprowadzana w całym kraju na zakończenie pierwszego cyklu (po III klasie szkoły podstawowej), która nie jest obecnie obowiązkowa. Wyniki obowiązkowego ogólnokrajowego egzaminu zewnętrznego na zakończenie szkoły powszechnej (po IX klasie) nie będą już podawane na świadectwie. Końcowa ocena uczniów będzie opierać się wyłącznie na stopniach i pracy w ciągu roku szkolnego. Wyniki egzaminów będą służyły jedynie do celów informacyjnych i oceny szkoły. Te szkoły średnie II stopnia, które prowadzą selekcję kandydatów, będą miały prawo wykorzystywać również wyniki egzaminów zewnętrznych jako dodatkowe kryterium w ocenie kandydatów.

Egzamin na zakończenie szkoły powszechnej będzie obejmować język ojczysty, matematykę i trzeci przedmiot. Decyzję o tym, który przedmiot podlega ocenie jako trzeci (wybrany wyłącznie z zestawu przedmiotów obowiązkowych), będzie co roku podejmować Minister w porozumieniu z Krajową Radą Ekspertów.

Zlikwidowana zostanie X-a nieobowiązkowa klasa szkoły powszechnej.

Dalszy rozwój szkolnictwa średniego II stopnia

W celu dalszego rozszerzania wymiaru europejskiego w szkolnictwie średnim II stopnia, grupa ekspertów opracowała specjalnie dostosowaną wersję programu nauczania dla *gimnazja*, w której każdy element odzwierciedla wyraźnie poczucie świadomości europejskiej. Program nauczania tzw. „Klas europejskich” nie tylko koncentruje się na nauce języków obcych, ale umożliwia także uczniom lepsze poznanie geografii i historii Europy, roli Unii Europejskiej i jej instytucji, jak również codziennego życia innych Europejczyków i ich dziedzictwa kulturowego. Świadomość europejską kształtuje się również w ramach takich przedmiotów, jak wychowanie muzyczne i plastyczne, ale przede wszystkim poprzez różne międzynarodowe projekty wymiany. Ta specjalnie dostosowana wersja programu dla *gimnazja*, określana jako „Klasy europejskie”, została już wdrożona od roku szkolnego 2004/05.

Debaty publiczne, które toczyły się rok temu, doprowadziły do opracowania nowych wytycznych dotyczących rozwoju kształcenia zawodowego i technicznego oraz zmian w systemie finansowania szkół, zatwierdzonych w 2003 r. Pierwszy program kształcenia zawodowego, oparty na nowych wytycznych, został uruchomiony w roku 2004/05 jako projekt pilotażowy. Zmiany polegają m.in. na wprowadzeniu modułowej struktury programu. Dzięki otwartej formule programu nauczania, szkoła i jej partnerzy mogą sami decydować o treściach programowych w zakresie 20%. Program przewiduje uzyskiwanie kompetencji ogólnych i specyficznych dla danego zawodu. Zniwelowano rygorystyczny podział na kształcenie organizowane w systemie dualnym i kształcenie prowadzone w szkole, a zamiast tego wprowadzono zalecenie o trwającym co najmniej 24 tygodnie praktycznym kształceniu w zakładzie pracy. W wybranych szkołach pilotażowych wprowadzono model ryczałtowego finansowania.

Nowe przepisy dotyczące kolegiów zawodowych

Uchwalona została nowa Ustawa o kolegiach zawodowych (sierpień 2004). Kolegiom zawodowym zapewniono mocniejszą pozycję w szkolnictwie wyższym. ECTS wprowadzono również w ramach prowadzonych przez kolegia zawodowe krótkich studiów na poziomie poniżej tytułu zawodowego. Wszystkie programy policealnego kształcenia zawodowego muszą być oceniane na podstawie punktów przyporządkowanych ich komponentom; obecnie przygotowuje się odpowiednie przepisy. Ponadto Krajowa Rada Ekspertów ds. Kształcenia Zawodowego utworzy nowy organ, komisję ds. akredytacji programów. Jakość w kolegiach zawodowych będzie nadzorowana przez same kolegia (samoocena) i nową Radę ds. Oceny Szkolnictwa Wyższego; połowa kolegiów już utworzyła specjalne komisje zajmujące się problematyką oceny.

Kolejne kroki w rozwoju szkolnictwa wyższego

Wyższe szkolnictwo zawodowe

Przewiduje się, że Ustawa o wyższym szkolnictwie zawodowym (2004) zostanie w pełni wdrożona w roku akademickim 2005/06. W obecnym kształcie ustawa reguluje kształcenie zawodowe na poziomie

wyższym odrębnie od kształcenia na poziomie średnim II stopnia, określa w nowy sposób organizację wyższych kolegiów zawodowych i wyraźnie sytuuje je w sektorze szkolnictwa wyższego. Celem reformy jest m.in. zapewnienie porównywalności w skali międzynarodowej pod względem jakości programów, wprowadzenie wymiaru europejskiego, promowanie idei uczenia się przez całe życie oraz zapewnienie spójności w strukturze edukacji dzięki możliwości uzyskania 120 punktów „w pionie” i dalszego kształcenia na poziomie prowadzącym do tytułu zawodowego. Słoweńskie wyższe kolegia zawodowe będą również prowadzić wspólne studia z jednym lub kilkoma kolegiami z zagranicy. Wyższe kolegia zawodowe wydają dyplom z nazwą kierunku studiów, a w przyszłości będą także wydawać Suplement do Dyplomu w języku słoweńskim i jednym z języków UE. Nowa ustawa przewiduje powołanie komisji akredytacyjnej (organu tworzonego przez Radę Ekspertów ds. Kształcenia Zawodowego) i akredytację programów studiów według określonej procedury, oraz utworzenie komisji ds. oceny i zapewniania jakości w każdym kolegium, jak również określa metody ich współpracy z Radą ds. Oceny Szkolnictwa Wyższego.

Szkolnictwo wyższe: uniwersytety i kolegia zawodowe

Działania służące dostosowaniu systemu szkolnictwa wyższego w Słowenii do założeń Procesu Bolońskiego zostały uruchomione w 2002 roku, gdy Zgromadzenie Narodowe uchwaliło Program doskonalenia szkolnictwa wyższego. Ustawa o szkolnictwie wyższym została znowelizowana w 2004 r. Nowa struktura studiów, zgodna z proponowanym wzorcem bolońskim, ma być stopniowo wprowadzana w latach 2005/06-2009/10. Nowa Ustawa o szkolnictwie wyższym przewiduje trójstopniową strukturę, która składa się ze studiów prowadzących do pierwszego tytułu zawodowego (3- lub 4-letnich, odpowiadających 180-240 punktom ECTS), a następnie studiów drugiego stopnia (1-2 lata, 60-120 punktów ECTS). Istotę dotychczasowego, opartego na badaniach naukowych tytułu kwalifikacyjnego *magister* zmieniono w taki sposób, że stanowi on obecnie odpowiednik tytułu kwalifikacyjnego określanego w angielskojęzycznej terminologii bolońskiej jako „*master*”. Trzeci etap, poziom doktorancki, wymaga 3 lat studiów (180 punktów).

Studia mogą być prowadzone w wariacie 3+2 lub 4+1. Wymóg wprowadzenia dwustopniowej struktury nie obejmuje studiów przygotowujących do tzw. zawodów regulowanych. Obecnie trwają prace nad nową ustawą o tytułach zawodowych.

Nowa struktura studiów, uwzględniająca również programy prowadzące do wspólnych tytułów zawodowych, będzie wprowadzana stopniowo, począwszy od roku 2005/06.

Przewiduje się, że do końca 2005 r. utworzona zostanie państwowa agencja zajmująca się szkolnictwem wyższym. Agencja, działająca jako niezależna instytucja, ma odpowiadać za funkcjonowanie systemu zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym i wyższym szkolnictwie technicznym. Do jej zadań będzie należało m.in.: wspieranie funkcjonowania i monitorowanie systemów zapewniania jakości, powoływanie zespołów ekspertów, zachęcanie uczelni do przeprowadzania samooceny, współpraca z instytucjami i odpowiednimi organami w innych krajach, szkolenie osób zajmujących się oceną, analiza i publikowanie raportów z samooceny i oceny zewnętrznej, pomoc merytoryczna i obsługa administracyjna Rady ds. Szkolnictwa Wyższego, tworzenie baz danych, udzielanie informacji o szkolnictwie wyższym instytucjom, studentom, pracodawcom i pracownikom, jak również zadania prorozwojowe.

Opracowanie: Słoweńskie Biuro Eurydice

Bardziej szczegółowe informacje o systemach edukacji w Europie można znaleźć w prowadzonej przez EURYDICE bazie danych EURYBASE (<http://www.eurydice.org>).

Ostatnia aktualizacja: kwiecień 2005